

Literatuur:

1. Kits van Waveren, E. (1972). Notes on the genus *Psathyrella* III. Unorthodox approach and key to section *Atomatae*. -- *Persoonia* 7 (1): 23-54.
2. Kits van Waveren, E. (1974). *Psathyrella*-feuilleton III. De rode lamelsnede bij sommige *Psathyrella*-soorten. -- *Coolia* 17 (2): 49-53.
3. Kühner, R. & Romagnesi, H. (1953). Flore analytique des champignons supérieurs. Paris.
4. Singer, R. (1963). The Agaricales in modern taxonomy; Edit. 2. Weinheim.
5. Moser, M. (1967). Die Röhrlinge und Blätterpilze, 3e druk, Stuttgart.
6. Smith, A.M. (1972). The North American species of *Psathyrella*. -- *Memoirs New York Botanical Garden* 24: 1-633.

PSATHYRELLA - FEUILLETON V: DE HOEDKLEUR IN HET GENUS PSATHYRELLA.

E. Kits van Waveren

Koninginneweg 126
Amsterdam

In een vorig feuilleton (1) betoogden wij, dat het al dan niet aanwezig zijn van een rode lamelsnede in het algemeen, en in het bijzonder bij de soorten van de groepen *Atomatae*, *Pronae*, *Graciles* en *Microrrhizae* van Romagnesi, een onbetrouwbaar en daarom tot op zekere hoogte onbruikbaar kenmerk is bij de soortonderscheiding. In dit feuilleton willen wij hetzelfde betogen ten aanzien van de hoedkleur.

In het genus *Psathyrella* - en vooral bij bovengenoemde groepen - wordt vaak over het hoofd gezien, dat de kleur van de hoed van verse (vochtige) zeer jonge stadia (die men vaak niet aantreft) bepaald roodbruin is. Bij het rijpen en ook in het aller-eerste stadium van indrogen, verdwijnt deze roodbruine kleur snel. In iets latere stadia hebben de hoeden dan de mooie bruine kleur van menselijke faecaliën. Door verder pigmentatieverlies als ge-

volg van ouderdom of door regen, verandert deze kleur via vrij donker grijsbruin tot bruingrijs en tenslotte tot grijs, met nog wat bruin in het centrum van de hoed, waar het vlees het dikst is en wellicht ook iets meer pigment bevat. De bruine kleur is afhankelijk van de aanwezigheid van membraanpigment en inkrustaties. De hoeveelheid daarvan wisselt kennelijk van kollektie tot kollektie, en binnen één kollektie van exemplaar tot exemplaar, al naar gelang leeftijd en regen hun invloed deden gelden.

Bij de hygrofane soorten (verreweg de meeste) treedt bovendien verbleking op door indrogen en vaak meent men met nog natte, verse exemplaren te maken te hebben, terwijl in werkelijkheid het indrogingsproces toch al is begonnen. Tot welke kleur de geheel droge hoed tenslotte zal komen, hangt af van de hoeveelheid pigment, welke nog aanwezig is bij het begin van het indrogingsproces. Vooral exemplaren van *P. prona* (maar ook van andere *Psathyrella*-soorten, zoals *P. gracilis*), kunnen soms tot vrijwel wit indrogen, als door een langzaam verlopend rijpingsproces en/of regen vrijwel al het pigment uit de hoed is verdwenen. Meestal drogen de *Psathyrella*-soorten in tot zéér licht-bruin, bruingrijs, leer-geel ("alutacé") of grijs met nog een spoor bruin in het centrum.

Zet men zo'n sterk verbleekt exemplaar met de steel in water, dan trekt weer vocht in de hoed, maar nimmer verschijnt dan weer de oorspronkelijke kleur van vóór het drogen. Het komt niet verder dan een donker-grijze kleur met iets bruin in het centrum. Vindt men dus droge, bleke *Psathyrella* exemplaren, en zet men deze met de steel in water, dan mag men uit de dan optredende hoedkleur niet konkluderen, dat dit ook de oorspronkelijke kleur is geweest. Dit, door rehydratie verkregen gedeeltelijke kleurherstel moet natuurlijk ook in de natuur voorkomen als droge exemplaren door regen weer nat worden.

Tot overmaat van ramp treedt bij nogal wat *Psathyrella*-soorten, en met name bij de meeste soorten van de hierboven genoemde groepen, nóg een complicatie op, welke de kleur beïnvloedt: een duidelijke en soms zelfs sterke rose tot rose-rode kleur van zeer variabele intensiteit, die vaak tijdens het indrogingsproces verschijnt. Het is niet duidelijk waarop dit berust. De intensiteit waarmee het rose-rood optreedt, is bij één en dezelfde soort, zelfs bij verschillende exemplaren van eenzelfde kollektie zeer variabel. De hoofdrol speelt wel de hoeveelheid aanwezig pigment op het moment dat de indroging inzet. Maar ook de snelheid waarmee de indroging plaatsvindt is van groot belang. Exemplaren van bv. *P. gracilis* of *P. prona*, die men gewoon op de tafel legt en langzaam laat drogen, vertonen meestal fraaie, rode kleuren, terwijl exemplaren van dezelfde kollektie en hetzelfde ontwikkelingsstadium, die men op de kachel, de centrale verwarming of in

het droogapparaat legt, geen of bijna geen rode kleur vertonen. Deze verschillen in indrogingsnelheid moeten natuurlijk ook in de natuur voorkomen (invallende droogte en/of veel wind).

In juni 1972 bracht de Heer Daams ons een flink aantal exemplaren van *P. prona*, door hem gevonden in zijn bekend jachtterrein, de komkommerkassen van Kortenhoef. Zij waren slechts een paar uren te voren door hem verzameld en in de vochtige atmosfeer van een gesloten doos uitstekend bewaard. Ondanks deze voorzorgsmaatregelen was bij de meeste exemplaren het indrogingsproces al begonnen en waren zij zo rood, dat zij geheel beantwoordden aan de beschrijving, die Romagnesi (2) geeft van zijn *P. orbitarum*. De volgende dag arriveerden van de Heer Daams uit dezelfde kas en van dezelfde plaats weer een aantal exemplaren, die het echter lang niet tot die sterke rode kleur brachten als hun voorgangers. Uit het bovenstaande blijkt voldoende duidelijk hoe groot en variabel het kleurenskala kan zijn van de hoeden van *P. prona* in het bijzonder en de soorten uit bovengenoemde groepen in het algemeen.

Als men nu de kleurbeschrijvingen naleest, die Romagnesi (2) geeft voor de soorten *P. atomata*, *P. albidula*, *P. picta*, *P. orbitarum*, *P. infida* en *P. prona*, dan is het wel duidelijk dat hieraan slechts pigment-intensiteitsverschillen ten grondslag liggen. Deze beschrijvingen wekken dan de indruk, dat kleurverschillen een belangrijke rol spelen bij de onderscheiding van soorten. Gezien het bovenstaande zal men het, naar wij hopen, met ons eens zijn, dat het onderscheiden van soorten, gebaseerd op deze kleurverschillen irreëel is.

Wij willen een en ander nog met een voorbeeld illustreren: *P. orbitarum* is ons inziens een vorm van *P. prona*, waarvan de hoeden zo sterk gepigmenteerd zijn (natte hoeden "brun chocolat ou brun bistre foncé!"), dat reeds "dès qu'il se met à sécher" de kleur "pourpre vineux ou incarnat-vineux" wordt.

Literatuur:

1. Kits van Waveren, E. (1974). *Psathyrella* feuilleton III. - De rode lamelsnede bij sommige *Psathyrella*-soorten. - *Coolia* 17: 49-53.
2. Kühner, R. & Romagnesi, H. (1953). *Flore analytique des champignons supérieurs*. Paris.

=====